

BESEDNÍ DŮM 150 aneb KONCERTNÍ DŮM 19. A 21. STOLETÍ

SO 6. 5. 2023, sál, 9:00–17:00
mezinárodní konference

Besední
150
dům

09:00–09:20 „Já, Besední dům“

dokument České televize

BLOK 1

09:30–12:00 Chairman:

prof. PhDr. Lubomír Spurný, Ph.D.

Mgr. Jan Galeta, Ph.D.

Centrum pro studium raného novověku FF MU

Theophil Hansen a Besední dům. Idea, architektura a funkce

Příspěvek se zaměří přímo na objekt Besedního domu. Na základě archivních dokumentů nejprve ukáže, kdo za celou myšlenkou stál a jaké bylo její pozadí, přičemž stranou nezůstane ani vyvrácení některých tradovaných mýtů. Druhou částí bude analýza plánů architekta Theophila Hansena, různých fází a upřesňování projektu až do finální podoby, a to včetně výzdobných prvků – například soch na atice budovy. V poslední části se pak v krátkce zaměřím na funkci budovy, na její slavnostní otevření i její rozmanitý každodenní provoz, který byl umožněn právě kvalitním Hansenovým plánem.

PhDr. Petr Peňáz

Středisko Teiresiás MU

Besední dům ve světle národnostního a náboženského kvasu 19. století

Když se rodily plány „brněnské Ringstrasse“, získal jednu z nejatraktivnějších parcel na Eliščině náměstí evangelický sbor a roku 1868 inauguroval Christuskirche. Roku 1873 vznikl Besední dům, jediná česká stavba v tomto německém reprezentativním prostoru. Koncem 19. stol. se Češi a Němci tragicky střetli a Besední dům byl opředen legendou o tom, jakých lstí museli Češi k jeho stavbě použít. Příspěvek ukazuje na srovnání inauguračních slavností z r. 1868 a 1873, že náměstí se ve skutečnosti rodilo bezkonfliktně.

Prof. PhDr. Jiří Malíř, CSc.

Historický ústav FF MU

Besední dům v kontextu národně rozdělené Moravy

V odpovědi na otázku, nakolik byl případ Besedního domu a Německého domu před r. 1914 ve srovnání s jinými spolkovými domy na Moravě typický nebo naopak specifický, výklad dokládá, že jejich základní charakteristické rysy byly velmi podobné, i když okolnosti jejich vzniku a působení se v jednotlivých městech lišily. Jejich jistá specifčnost spočívala v symbolické hodnotě, kterou pro obě národní společnosti představovaly. Oba domy upevňovaly svou gloriolu národních pevností a prezentovaly Brno jako vlastní národní državu a vytvářely tak nárok na symbolické ovládnutí Brna a tím i celé Moravy.

PhDr. Pavel Cibulka, CSc.

Historický ústav Akademie věd České republiky

Německý dům jako nacionální a funkční protipól Besedního domu

Německý dům stojící v letech 1891–1945 na dnešním Moravském náměstí představoval společenské, kulturní a politické centrum brněnských a moravských Němců. Tato budova vznikla díky úsilí nacionálně smýšlejícího podnikatele Friedricha Wanniecka. Velký sál pro 2 000 diváků, vybavený velkými varhanami, sloužil jako místo reprezentativních společenských a politických shromáždění, hudebních koncertů a v meziválečném období také poskytl prostor pro činnost německého divadelního souboru. Do roku 1918 zdobil prostranství před Německým domem pomník císaře Josefa II.

prof. PhDr. Miloš Štědroň, CSc.

Ústav hudební vědy FF MU

Latinský koncert *Parasitorium Apollinis* 6. 4. 1966 – unikát v koncertním provozu Besedního domu

Referát popisuje unikátní latinský koncert v Besedním domě podnícený skladatelem Janem Novákem, který byl součástí mezinárodního kongresu klasických filologů. Kongres jednal především o problémech výslovnosti a revidovala se dřívější praxe. Jan Novák koncert sestavil ze skladeb svých přátel a zazněly na něm tyto skladby: Zdeněk Pololánik: *Cantus psalmorum*, Jan Novák: *Sulpicia a loci vernales*, Alois Piňos: *Ludus floralis a Dicta antiquorum*, Josef Berg: *Duo Cantus*, Miloš Štědroň: *Hannidemabalogia*. Skladby budou v referátu přiblíženy a spolu s ukázkou hudby autor nabídne faksimile dosud nepublikovaných novákovských dokumentů.

BLOK 2

13:30–15:00 Chairman:

Prof. Michael Beckerman

Monika Pemič, dipl. um. zg.

Hamburger Stiftung zur

Förderung von Wissenschaft und Kultur (WIKU)

Pojem spolkový dům (*Gesellschaftshaus*) je velmi rozšířený, ale v čem spočívá jedinečnost národnostního spolkového domu?

První pokusy o stavby domů, které by byly domovem národních spolků a společností, zaznamenáváme ve 40. letech 19. století. Tehdy se jejich idea šířila mezi elitami národnostních menšin habsburské monarchie, jejichž identita vycházela obzvláště z toho, že nemluvíly německy. Příspěvek si klade

základní otázku, zda národnostní spolkové domy představovaly naprosto jedinečný a odlišný typ stavby, vycházející z ambic jednotlivé menšiny, které mohly být explicitně sděleny projektantům a architektům najímaných na tyto projekty. Tento problém sledujeme porovnáváním architektonických kvalit vybraných spolkových domů na území habsburské monarchie.

prof. Dr. Michael Beckerman

Department of Musicology, New York University

Problematika hudby a místa konání

V posledních dvou desetiletích vzrostl zájem o širší problematiku hudby a místa konání. Studie takových osobností, jako jsou Georgina Bornová, Nicholas Cook, Mary Hunterová, Gascia Ouzounian a Henri Lefebvre, mimo jiné tvrdí, že budovy a sály, v nichž se konají představení, nejsou nikdy zcela neutrální, ale jsou plné akustických, historických, sociologických a politických nuancí. Ve své prezentaci se pokusím nastínit některé z nejdůležitějších směrů zkoumání těchto otázek a stručně se zamyslet nad tím, jak by se mohly vztahovat na minulou a současnou realitu Besedního domu.

Mag. phil. Gerhard Murauer

Wienbibliothek im Rathaus

Theophil Hansen. Životopisný přehled

Theophil Hansen patřil k nejvýznamnějším a nejznámějším postavám architektonické scény v době vídeňské éry Ringstrasse. V pozici učitele i architekta se stal hybnou silou evropského historicismu. Příspěvek zachycuje život dánského architekta: jeho vyučení u přísně klasicistního Karla Friedricha Schinkela v Berlíně, cestu do Athén po stopách antické architektury a vazby na řecké rodiny Sina a Ephrussi, které mu otevřely cestu do Vídně. V neposlední řadě příspěvek vzdává čest velkému a významnému brněnskému rodákovi, který se Hansenem inspiroval, Adolfu Loosovi. Během konference budou vystaveny originální životopisné dokumenty z Vídeňské městské knihovny.

BLOK 3

15:30–17:00 Chairman:

Prof. PhDr. Miloš Štědroň, CSc.

prof. Ing. arch. Petr Hrůša

Architekti Hrůša & Spol., Ateliér Brno, s.r.o.

Návaznosti Janáčkova kulturního centra na ikonu brněnské kultury, Besední dům

Chápání smyslu klasického urbánního prostoru s kulturní tradicí se přenáší jako východisko z budovy Besedního domu na dotvoření lokality, a to navozuje kroky dál nad ideový základ vysoce kvalitního pojetí neorenesančního Besedního domu. Co je smysl chápání uvedených východisek, je hodnota určená historickou architekturou zejména Theophila Hansena. Ta určuje velmi inspirativní atmosféru i po sto letech přání a představ o stavbě nového koncertního sálu.

Ing. arch. Nicol Galeová

Ústav experimentální tvorby FA VUT

Ideál hracího prostoru

Představení základního výzkumu a způsobu metodického sběru dat o divadlech, hracích a scénických prostorách, který by smysluplně poskytoval data potřebná pro rozhodování a činnost cílových skupin uživatelů a provozovatelů významných kulturních staveb stávajících i budoucích. Prezentace následných aplikací v rámci diplomových a ateliérových prací Ústavu experimentální tvorby Fakulty architektury VUT v Brně, které přispívají ke zlepšení komunikace mezi vlastníky, provozovateli, uživateli, architekty a stavebními projektanty divadel a staveb pro kulturu v České republice.

MgA. Zuzana Palaniyappan

Katedra hudební produkce HF JAMU

Způsob fungování koncertních domů postavených po roce 2000

Nové koncertní domy rostou v Evropě jako houby po dešti. V rámci primárního výzkumu se počítá nejméně s 15 domy. Z Brna se do 4 hodin dostaneme autem do tří z nich (Wrocław, Katowice, Budapešť). Ikonické stavby jako např. Narodowe forum muzyki ve Wroclavi či Magyar Zene Háza v Budapešti přináší městům nové perspektivy a mění jejich tvář. Co ovšem stojí za úspěchem těchto koncertních domů? Není to jen architektura, která poskytuje obal pro dění uvnitř, ale především lidmi, kteří konkrétní instituce tvoří. Jakým způsobem tyto koncertní domy fungují z hlediska managementu a dalších aspektů?

MASARYKOVA
UNIVERZITA

Besední
150
dům

Besední
150
dům